

జాషువా సాహిత్యంలో వర్ణనలు

డా॥ పులపర్తి శ్రీనివాసరావు

తెలుగు శాఖ,

ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం

ఫోన్ : 9491265859

మనిషికి ఎల్లప్పుడూ శాంతిని, ఆనందాన్ని కలిగించేది విశ్వస్థాయిలో మానవులకు విలువైనది అవుతుంది. విశ్వమానవ విలువలు వేరు. నమ్మకాలు వేరు. నమ్మకాలు కాలానుగుణంగా మారుతుంటాయి. నమ్మకాలు దృష్ట్యా ఒకరిదృష్టిలో విలువైనది మరొకరి దృష్టిలో కాదు. విలువలకి సత్యావగాహన చాలా అవసరం. ఈ సత్యావగాహనతో జాషువా హేతుబద్ధంగా, సహజమైనవిగా, సమతౌల్యతకు దారితీసేవిగా విశ్వమానవ విలువల్ని అందించారు.

వ్యక్తిగతంగా, కుటుంబపరంగా, సమాజపరంగా, ప్రకృతిపరంగా, ఏవిధంగా ఏ భావజాలం ఉపయోగ పడుతుందో, ఏభావం ఉండ కూడనిదో జాషువా సుమధురంగా, మనసులో ముద్రింపబడే విధంగా అదించడంలో కృతకృత్యులయ్యారనేది సుస్పష్టం. వ్యక్తిగతంగా, కుటుంబపరంగా, సమాజపరంగా, ప్రకృతిపరంగా, ఏవిధంగా ఏ భావజాలం ఉపయోగ పడుతుందో, ఏభావం ఉండ కూడనిదో జాషువా సుమధురంగా, మనసులో ముద్రింపబడే విధంగా అదించడంలో కృతకృత్యులయ్యారనేది సుస్పష్టం.

మానవ సంబంధాలలో విపరీతమైన సామరస్యాన్ని కోరుకొన్న వ్యక్తి జాషువా. మానవ సంబంధాలలో చాలావరకు ఘర్షణ, అశాంతి మనుష్యుల మధ్య వ్యత్యాసాలను చూడడం వలన వచ్చినవే. లింగభేదం, జాతి, కులం, మతం, సంపదలను బట్టి, హెబ్రాదాలను బట్టి - జాతులు భయాందోళనలకు గురవడం, విద్వేషాలు, అభివృద్ధి కాకపోవడం జరుగుతుందని జాషువా గుర్తించారు.

జాషువాగారి ప్రకృతి వర్ణనలను గమనించినట్లయితే వారిపై ప్రాచీన కవుల ప్రభావం స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. ముఖ్యంగా అలంకారాలు, కవిసమయాలలో జాషువా అనుసరించిన విధానం తెలుస్తుంది. అసంతరం కాలంలో జాషువా ప్రాచీనకవుల ప్రభావానికి దూరంగా నిలచి ప్రకృతి ద్వారా అల్పానుభవాన్ని ఆవిష్కరించేయడం ఆరంభించారు. మానవ సమాజంలోని అసమానతలను దృష్టిలో పెట్టుకొని ప్రకృతిని అనుశీలన చేశారు. తత్ఫలితంగా కాలుష్యం, కులమత విద్వేషాలు, హింస నశించడానికి ప్రకృతిని ఆధారం చేసుకున్నారు. జాషువాగారి కోకిల, సూర్యోదయం, చీకటి, నీలిమబ్బులు, నెలబాలుడు, గిజిగాడు, చంద్రోదయం, తుమ్మెద పెండ్లికొడుకు, సాలీడు, హెచ్చరిక, నెమలి నెలత, మేఘుడు, లోకబాంధవుడు, అర్ధరాత్రము, భూకంపము రచనలను పరిశీలించి నట్లయితే వారు ప్రకృతిని ఎంతగా అర్థం చేసుకున్నారో విశదమవుతుంది.

జాషువా భావ కవితా యుగంలో ప్రభవించిన కవి, ఆయన తొలినాళ్ళలో ప్రకృతిని ప్రశంసిస్తూ పద్యాలు రాశాడు. వాటిలో 'కోకిల' గురించి ఈ విధంగా తెలియజేశాడు.

“నరనరసా నూతన కిసాలలయ భోజనమారగించి

సుందరచతరమల్లికా కుసుమధామములన్మకరంద

నిర్ధారంతరముల తానమాడు” అని వర్ణించాడు.

కవి మానవ ప్రకృతితో పాటు ప్రకృతినీ వశం చేసుకోవాలి. కవి ప్రకృతి నుంచి ఎన్నో అంశాలు తెలుసుకోవాలి. ఈ అంశాలను జాషువా ఏవిధంగా వర్ణించాడో తెలుసుకోవాలంటే కింది సీసపద్యాన్ని తప్పక చదవాల్సిందే.

“ముదురు కోయిల కంఠమున నివాసము చేయు

కొసరింపు కూతల గుట్టు తెలిసి

ప్రతి పుష్పగంధ గర్భము జీల్చికొన వచ్చు

పిల్లగాడ్పుల జన్మ వృత్త మరిసి

... ..

ముగ్ధ మోహన సౌందర్య పూర్ణమైన

ప్రకృతి రమతోడ స్నేహ భావమున మెలగి

ముప్పదేడులు సర్వాంగ పుష్టి మెఱయ

కల్పము రచించె పిర్దాసి కవివరుండు”.

ఇంకా చెప్పాలంటే జాషువా కవిత్వంలో వర్ణనలు కోకొల్లలు. జాషువా దేన్ని వర్ణించిన అది మనస్సుకు హత్తుకుంటుంది. జాషువా రచించిన ప్రతి ఖండకృతి లేదా కవితా ఖండిక కరుణరసభరితమై దర్శనమిస్తుంది. ముఖ్యంగా కరుణ రసానికి ప్రాధాన్యతనిచ్చే జాషువా రచనలలో అరుంధతీసుతుడు గబ్బిలంతో శివునికి పంపిన శోకసందేశం, ముంతాజు మరణంతో షాజహాను పొందిన వ్యధ, గజనీ మహమ్మద్ చేత నిరాకరించబడిన ఫిరదౌసి నిర్వేదం, గాంధీ మరణంతో జాషువా వద్ద మన్వక్సోబ మొదలైనవన్నీ అయా వర్ణనలతో ద్విగుణీకృతమయ్యాయి.

జాషువా కృతుల్లో ముంతాజ్ మహాల్ కు ఒక ప్రత్యేకత ఉంది. చారిత్రక సన్నివేశాన్ని కథా వస్తువుగా స్వీకరించి కరుణరస నిర్భరమైన ఖండకావ్యాన్నే రచించాడు జాషువా. ముంతాజ్ మహాల్ తో షాజహాను దినచర్యను గురించి వివరిస్తూ అతను మసీదుకు ఏ విధంగా వెళ్ళాడనే విషయాన్ని ఈ విధంగా వివరించాడు - “అంభోజమిత్రుండు యమున చెక్కిలిమీద, పసుపు కుంకుమ సిరుల్ వినరువేళ పసిడిపాన్పుడిగ్గి పన్నీటి కోనేటి జలకమాడి” అంటూ వర్ణించాడు. ఆగ్రా యమున పక్కనే ఉండడం, అరుణోదయం కాగానే సూర్యకిరణాలు అందులో పడి ప్రతిఫలించడం. ఆ దృశ్యాన్ని తమ మందిరంలోంచి షాజహాను దంపతులు చూసి ఆనందించడం మొదలైన విశేషాలను ఇక్కడ మనం చూడవచ్చు. అలాగే ముంతాజ్, షాజహాన్ ల గాఢమైన ప్రణయానురాగాన్ని కవి ‘ఆ సతీపతుల గాఢాక్షేషముల నుండి జారిపోయిన నిమేషంబు లేదు’ అని సముచితంగా వర్ణించాడు ఇక ముంతాజ్ మరణంతో షాజహాను పొందిన విషాద వర్ణన చదువుతుంటే మనకొక స్మృతి కావ్యాన్ని చదువుతున్న అనుభూతి కలుగుతుంది. “మృతికి నవ్పలియొడ్డు జేరితివి నీవు యివలియొడ్డున నిలిచిపోయితిని నేను” అన్న షాజహాను గుండెలో

ఎన్ని శోకసముద్రాలున్నాయో చెప్పడానికి అలవి కాదు. అంతేకాదు ముంతాజ్ మహాల్లోని ఏ పద్యాన్ని స్ఫురించినా అనురాగం, విషాదం పెనవేసుకొన్నట్లు కనిపిస్తుంది.

మొగలు చక్రవర్తి షాజహాను రాజ్యం చేస్తూ ఉంటే దేశం ఎలా ఉందనే విషయాన్ని జాషువా క్రింది పద్యం ద్వారా తెలియజేశాడు.

“బిరుదలందిన యరబ్బీ కవీశుల వాణి

ప్రసవించె మధుర కావ్య స్రవంతి

విఖ్యాతమైన జాబిబి పతాకచ్చాయ

చివురించె నా సేతే శీతగిరుల

....

శ్రీపదాంకితమైన ఢిల్లీపురాన

తొలకరించిన దైదు వేళల సమాజ

భోగపరమైన మొగలాయి నాగరికత

మూడుపూవు లారుకాయలై ముమ్మరించె”.

అయిన బహు సామ్రాజ్య జీవి. “మహిత భక్తి మీద మసీదునకు బోవు పాదచారియగుచు బాదుషా” అలాంటి మహారాజ యువకుడికి ముంతాజ్ మహాలు మహారాణి అయింది. ఆమెను గురించి జాషువా ఈ విధంగా తెలియజేశాడూ

“అతివ చక్కదనము నభివర్ణనము సేయ

కులము సాగదెట్టి కవిపరులకు

చేయి యూడదెట్టి చిత్రకారులకును

చెలువ చెలువమై జిలుకరింప”

ఆ ముంతాజు మహాలు సౌందర్యాన్ని చూసి దివ్యలోక సౌందర్యపతి అయిన నూర్జహాను మహారాణి కూడా సిగ్గుపడెదట. అలాగే ముంతాజు మహాలు ప్రణయ జీవితం గురించి కూడా ఈ విధంగా తెలియజేశాడు -

“ఆ నతీపతుల గాఢాశ్లేషముల నుండి

జారిపోయిన నిమేషంబు లేదు

ఆ దంపతులకు నాహ్లాదంబు గూర్చక

తొలగిన వెన్నె తునక లేదు

....

అవధిలేని వారి యానందకేళికి

దోడువడని పూల దోటలేదు

వారి కూర్మి పెంపు వలచి వర్ణనజేసి

సుప్రసిద్ధి గనని నుకవి లేడు”

బహుశా ఈ ప్రశ్న ప్రేయసీ ప్రియుల మహోన్నత అనురాగాన్ని వర్ణించే ఘనత జాషువా మహాకవికే దక్కింది.

“నిన్ను నాదరంబులో దాచుకొన్న మహిళి

రత్న గర్భాకృ నేడు సార్ధక్యమయ్యె

నీవు తలమీద దాల్చి మన్నించుకతన

వ్యూసుధ నొక బిగ్గ కోహినురు వజ్రమయ్యె”

ఈ వర్ణన అలంకారికమై ముంతాజ్ గొప్పతనంతోపాటు షాజహాను బాధను అభివ్యక్తం చేస్తుంది.

జాషువా వర్ణనలలోని పరమార్థాన్ని తెలియజేసే రచనలలో ‘బాహుజీ’ కావ్యం స్మృతి కావ్యంగా భాసిస్తుంది. ఇందులోని ప్రతి పద్యం గాంధీ గొప్పతనంతో పాటు ఆనాటి దేశ పరిస్థితులను కళ్ళకు కట్టినట్లు చూపుతుంది. సాంఘిక న్యాయాల గురించి సహించలేని జాషువా కింది పద్యం ద్వారా తన ఆత్మ ఘోషను తెలియజేశాడు.

“కులములు మెట్లుగా మలిచి, గొప్పతనాలను గోచురాలపై

నిలిచి, అవిద్యలోపల మునింగిన నాలుకలేని తమ్ముగు

ఱ్ఱల నొక తల్లి పిల్లల చిరంతన వత్సలతా సుఖంబులో

కలతలంతుబెట్టు వారి కధికారము లేదు స్వరాజ్య పీఠిపై”

మమూత్మాగాంధీ అకాల మరణం తనకు కలిగించిన సంతాపానికి గుర్తుగా జాషువా ‘బాహుజీ’ కావ్యాన్ని రచించారు. జాషువా కృతుల్లో గబ్బిలం తలమానికమైంది. ఇందులోని కథ కల్పితమైనప్పటికీ కథాంశాలు మాత్రం వాస్తవమైనవి. గబ్బిలంలోని కథ కరుణరసాత్మకం. ఇందులతోని నాయకుడు అన్నార్డుడు భారతదేశంలోని అన్నార్డుల, అభాగ్యుల, అనాథల ఆక్రందనలకు ప్రతిరూపం ‘గబ్బిలం’ఇందులో దేశ వర్ణనతోపాటు సాంఘిక దురాచార నిరసనలు కనిపిస్తాయి. దళితుల సాధకబాధలను తెలియజేసి వారికి జరిగే అన్యాయాలను ప్రతిఘటిస్తూ, ఇతివృత్తంలో నవ్యతను, భావ ప్రకటనలో చైతన్యాన్ని ప్రదర్శించారు

జాషువా. ఆయన తన మనోభావాలను గబ్బిలం కావ్య నాయకుడైన ఆరుంధతీసుతుడు గబ్బిలం ద్వారా ఈశ్వరునికి తెలియజేశాడు. మరో సందర్భంలో భరతోర్వికి కడగొట్టుబిడ్డగా పుట్టిన గర్భదరిద్రుణ్ణి ఈ విధంగా వర్ణించాడు -

“ముప్పుఘటించి వీని కులమున్ గబళించి దేహమున్
బిప్పియొనర్చి నీ భరతవీరుని పాదము కందకుండగా
జెప్పులు గుట్టి జీవనము సేయునుగాని నిరాకరింపలే
దెప్పుడు నప్పువడ్డది సుమీ భరతావని వీని సేవకున్” అని చెప్పడమే కాకుండా
“వాని తెక్కల కష్టంబు లేనినాడు
సస్యరమ పండి పులకింప సంశయించు
వాడు చెమ్మటలోడ్చి ప్రపంచమునకు

భోజనముబెట్టు వానికి భుక్తి లేదు” - అనే పద్యంలో దళితుల జీవన చిత్రణను కళ్ళ ముందుంచాగు జాషువా.

ఇక ఆత్మీయతకు అమూల్యం పట్టించే కావ్యం ‘ఫిరదౌసి’. ఇందులో పరోక్షంగా సుకవి కర్మ ఎలాంటిదో తెలియడంతోపాటు అతనికి జరుగుతున్న అన్యాయం మనకు కంటతడి పెట్టిస్తుంది. ఫిరదౌసిలోని వర్ణనలు సహజసిద్ధంగా రామణీయకతను సంతరించుకున్నాయి. ఈ కావ్యంలో జాషువా గజని మహ్మద్ మన దేశం మీద దండెత్తి వచ్చి ఏ విధంగా సంపదను దోచుకున్నాడో కింది విధంగా వర్ణించాడు.

“బంగారు నాణెముల్ బస్తాలకెత్తించి
మదపుటేన్లల మీద పదిలపఱచి
లేద పచ్చలునేఱి గోతాలతో కుట్టించి
లట్టి పిట్టల మీద దిట్టపరచి
.....
పదియనెనిమిది విజయరంభల వరించి
గంగ జలమున నెత్తుటి కత్తి కడిగి
సర్వము హరించి హిందుదేశంబు విడిచి
గజని మామూడు గజనీకి గదిలిడయె”

ఈ పద్యంలోని చివరి పాదం బరువైన విషాదాన్ని అభివ్యక్తం చేస్తుంది.

పై విషయాలన్నిటినీ పరిశీలిస్తే జాషువా వర్ణనలు కథాగతికి అద్దంకీగా కనపడవు. అతని వర్ణనలలో చదివించే గుణం ఉంది. లోకజ్ఞతను చాటే వర్ణనలు అతని కవిత్వంలో మనకు ప్రస్తుతంగా కనిపిస్తాయి. జాషువాకు సీస పద్యాలు విస్తారంగా వర్ణనలు చేయడానికి అనుకూలించాయి. జాషువ కావ్యాలలో కేవలం అలంకార వర్ణనలే కాకుండా రసాత్మకమైన వర్ణనలు కూడా చోటు చేసుకున్నాయి. జాషువా తన రచనలో ప్రతి వర్ణనకు సామాన్య మానవుడిని కేంద్రంగా చేసుకోవడం విశేషంగా చెప్పుకోతగినది. జాషువా సార్వజనీన భావాలకు ఎగుడు దిగుడు లేని శైలి ఎంతో తోడ్పడింది. సమత, మాధుర్య గుణాలు జాషువా రచనకు ఎనలేని శోషభను చేకూర్చాయి. సముచిత పదాలతో జాషువా పద్యాలను రచించారు. ప్రతి పద్యంలోనూ తెలుగుదనం చూపిస్తూ వర్ణనలకు పటుత్వాన్ని సంతరించి తన ప్రత్యేకతను చాటుకొన్నాడు. జాషువ చేసిన ప్రతి వర్ణన మన మనసులకు హత్తుకుంటుంది. భాషా సారజ్యం, భావ సౌకుమార్యం ఆయన వర్ణనలను మళ్ళీ మళ్ళీ చదివించే గుణాలు మనకు తెలిసిన పదాలతోనే మనం ఎన్నడూ చూడని విధంగా భవ శిఖరాలను అధిరోహింపజేసిన నవయుగ కవిచక్రవర్తి గుఱ్ఱం జాషువా ఆధార గ్రంథాలు :

1. 'అధునికాంధ్ర కవిత్వము' డా॥ సి.నారాయణరెడ్డి
2. 'మా నాన్నగారు' శ్రీమతి హేమలతా లవణం
3. జాషువ - సర్వలభ్య రచనల సంకలనము (మనసు ఫౌండేషన్)
4. గౌతమబుద్ధ - శ్రీ చెరుకూరి వీరయ్య
5. ఆంధ్రజ్యోతి సచిత్ర వార పత్రిక